

Správa o činnosti pedagogického klubu

1. Prioritná os	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ	1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov
3. Prijímateľ	Základná škola Klokočova 742 Hnúšť'a
4. Názov projektu	Zvýšenie kvality vzdelávania na Základnej škole Klokočova 742 Hnúšť'a
5. Kód projektu ITMS2014+	312011S716
6. Názov pedagogického klubu	Pedagogický klub - ČITATEĽSKÁ GRAMOTNOSŤ
7. Dátum stretnutia pedagogického klubu	24.05.2021
8. Miesto stretnutia pedagogického klubu	Základná škola Klokočova 742 Hnúšť'a, Hnúšť'a, Klokočova 742, 98101
9. Meno koordinátora pedagogického klubu	Mgr.M.Antalová
10. Odkaz na webové sídlo zverejnenej správy	https://zs1hnusta.edupage.org/

11. Manažérske zhrnutie:

Kľúčové slová :

prirodovedné a vlastivedné texty, učebnice, procesy spracovania a porozumenia textu, informačné texty, analýza textu – fázy práce s textom

Krátka anotácia :

Dnešné zasadnutie klubu bolo venované téme – prirodovedné a vlastivedné texty. Členovia klubu si okrem teoretických informácií o práci s textom vymenili skúsenosti s analýzou textov vo vyučovacom procese s dôrazom na porozumenie čítaného textu žiakmi.

12. Hlavné body, témy stretnutia, zhrnutie priebehu stretnutia:

Program zasadnutia klubu:

1. Otvorenie pedagogického klubu.
2. Práca s knihou – prirodovedné a vlastivedné texty.
3. Analýza textu.

4. Výmena skúseností.

5. Záver.

Otvorenie pedagogického klubu

Mgr. Miroslava Antalová, vedúca PgK, otvorila zasadnutie klubu. Privítala prítomných pedagogických pracovníkov a oboznámila ich s programom zasadnutia.

Práca s knihou – prírodovedné a vlastivedné texty

Teoretické východiská k tejto téme si pripravili Mgr. Miroslava Antalová, p. Stanislava Vetráková a Mgr. Jana Cíkraiiová.

- Mgr. Miroslava Antalová - jedným z indikátorov hodnotenia pokroku v napĺňaní cieľov v oblasti vzdelávacích procesov sa stala čitateľská gramotnosť ako požadovaná kľúčová kompetencia.

Gramotnosť má v informačnej spoločnosti významnú pozíciu. Pretože narastá množstvo informácií, ktoré je potrebné vedieť vyhľadať, spracovať, vyhodnotiť a použiť, schopnosť efektívne s nimi narábať sa stala nevyhnutnosťou. Preto medzinárodná štúdia PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study), ktorá skúma čitateľskú gramotnosť 9 – 10 ročných žiakov, rozumie pod týmto pojmom (čitateľská gramotnosť) „*schopnosť porozumieť a aktívne používať také písomné jazykové formy, ktoré spoločnosť vyžaduje, alebo ktoré majú hodnotu pre jednotlivca. Pri čítaní čitatelia dokážu konštruovať význam z rozmanitých textov. Čítajú za účelom vzdelávania sa, účasti v čitateľskej komunite alebo pre zábavu*“ (Obrancová a i., 2004, str. 8).

Podľa teoretických východísk štúdie PIRLS čitateľ využíva a uplatňuje v zložitom procese porozumenia čítaného textu rôzne procesy a stratégie. PIRLS monitoruje štyri procesy, ktoré predstavujú rôzne úrovne spracovania a porozumenia textu :

Proces - porozumenie explicitne vyjadreným informáciám a ich vyhľadávanie.

Žiak v ňom hľadá konkrétnu informáciu alebo myšlienku v texte, ktorá je dôležitá pre porozumenie významu textu. Informácia je v texte zrozumiteľne vyjadrená. Žiak má:

1. vyhľadať určité myšlienky
2. vyhľadať definície slov alebo slovných spojení
3. určiť prostredie príbehu (napr. čas, miesto)
4. nájsť hlavnú tematickú vetu alebo hlavnú myšlienku (ak je explicitne vyjadrená)

Proces - vyvodenie priamych záverov.

Žiak dedukuje to, čo nie je v texte výslovne uvedené. Hľadá nejaký význam alebo

súvislosť medzi myšlienkami textu. Žiak má:

- vyvodíť, že jedna udalosť bola príčinou inej
- stanoviť, k čomu sa vzťahuje zámeno
- identifikovať zovšeobecnenia vyskytujúce sa v texte
- opísať vzťah medzi dvoma postavami

Proces - interpretácia a integrácia myšlienok a informácií.

Žiak sa dostáva nad úroveň viet textu, aby našiel súvislosti medzi jeho myšlienkami, zhrnul informácie alebo zväžil širšie súvislosti obsahu textu. Dôležité je, aby žiak zovšeobecnil svoje prvotné vnímanie textu a komplexnejšie porozumel prečítanému. Má porovnávať informácie a vyvodzovať závery, hľadať dôkazy, podobnosti a protiklady vo viacerých informáciách súčasne. Žiak má:

- rozpoznať hlavné posolstvo alebo tému textu
- zväziť alternatívnu možnosť konania postáv
- porovnať a uviesť do kontrastu informácie z textu
- posúdiť náladu alebo tón príbehu

Proces - skúmanie a kritické hodnotenie obsahu, jazyka a prvkov textu.

Žiak kriticky zhodnotí prečítaný text – jeho obsah, jazyk, textové zložky. Obsah textu môže byť hodnotený z hľadiska jeho všeobecnej závažnosti, hodnovernosti, alebo jeho významu pre čitateľa. Jazykové charakteristiky a štruktúra textu môžu byť hodnotené z hľadiska ich efektívnosti, úplnosti a pod. Pri hodnotení textu môže žiak vychádzať z vlastného pohľadu na svet a predchádzajúcich čitateľských skúseností. Žiak má:

- zhodnotiť pravdepodobnosť, že opísané udalosti mohli skutočne nastať
- posúdiť úplnosť a jasnosť informácií v texte
- určiť stanovisko autora k hlavnej téme
- opísať, ako výber prídavných mien ovplyvňuje význam

- p. Stanislava Vetráková - v slovenskej odbornej literatúre sa texty väčšinou členia na prozaické, básnické, dramatické a náučné. Vo všeobecnosti by sme prvé tri mohli nazvať literárnymi a posledný informačným, ako to vyplýva z klasifikácie textov podľa štúdie PIRLS.

Literárne texty sú na I. stupni bohato zastúpené v čítankách – sú to rozprávky, povesti, bájky, poviedky, básne i dramatické scény. Pri prvom čítaní, ktoré sa kvôli možnosti celostného vnímania realizuje naraz (nie po častiach), sa žiak oboznámi s jeho obsahom. Potom nasleduje čítanie a práca s textom jednotlivých logicky ucelených častí.

Informačný text je charakteristický vecným obsahom, používaním pevných záverov, sformulovaných na základe porovnania, analyzovania, syntetizovania a zovšeobecňovania. Pri ich čítaní sa postupuje podľa indukčnej metódy – s textom sa žiaci oboznamujú po častiach v súlade so zásadou od čiastkového k všeobecnému, od analýzy k syntéze. Informačné texty sú na I. stupni súčasťou učebníc prírodovedy, vlastivedy, pracovného vyučovania a hudobnej výchovy.

Z hľadiska formy sa používajú súvislé a nesúvislé texty

Súvislý text je usporiadaný v závislosti od obsahu a zámeru autora. Patria medzi ne všetky literárne texty a niektoré informačné texty, napríklad rozprávanie, výklad, opis, argumentácia, inštrukcia, dokument, hypertext.

Nesúvislý text reprezentuje údaje symbolicky (schémy a grafy), alebo sú usporiadané do riadkovej a stĺpcovej matice (tabuľky), obsahuje často aj technické opisy (napr. popis častí domácich spotrebičov). Sú to aj vysvetľujúce a inštruktážne texty (návod, inštrukcie na inštaláciu domácich spotrebičov, na skompletizovanie nábytkovej zostavy a pod.). Patria sem aj mapy, formuláre, informačné háčky, výzvy a inzeráty, certifikáty

Pre rozvíjanie čitateľskej gramotnosti je potrebné využívať čo najširšie spektrum textov, s ktorými sa žiak môže skôr alebo neskôr vo svojom živote stretnúť. Nie všetky texty sú pre žiakov mladšieho školského veku vhodné na rozvoj čítania s porozumením. Príliš náročné texty, v ktorých je veľa neznámych pojmov a sú neprimerane dlhé, žiaka od čítania skôr odradia a unavia ho.

- Mgr. Jana Cíkraiiová - vlastiveda ako vyučovací predmet tvorí prechod medzi vyučovaním prvouky v 1. a 2. ročníku ZŠ a predmetmi II. stupňa – zemepisom, dejepisom, prírodopisom a občianskou výchovou V procese vyučovania vlastivedy sa žiaci učia čítaním máp, analýzou vyobrazení a údajov, prácou s učebnicou, vlastivedným atlasom, doplnkovou literatúrou. Získané vedomosti sa žiaci učia uplatniť pri riešení praktických úloh. Jednou z povinností vlastivedy je naučiť žiakov pracovať s textom a čítať s porozumením.

Samostatnú prácu žiaka s učebnicou pomocou úloh na porozumenie textu môžeme považovať za základnú metódu rozvoja čitateľskej gramotnosti na hodinách vlastivedy. Hlavnou podmienkou tejto činnosti je tiché čítanie (bez pohybu pier). V učebnici vlastivedy je základné učivo spracované formou súvislého textu. Príklady úloh sú pripravované s cieľom rozvíjať čítanie s porozumením a nie testovať vedomosti a zručnosti žiakov. Nevyžadujú od žiaka predchádzajúce vedomosti na danú tému, ale schopnosť orientovať sa v texte a nachádzať správne riešenia. Formu úloh je vhodné striedať, aby bola práca nad nimi

pre žiaka zaujímavejšia a aby neupadol do stereotypu a rutiny. Úlohy s výberom odpovede by mali žiakovi ponúknuť najmenej štyri možnosti, z ktorých každú nájde v texte, nie sú vymyslené a na prvý pohľad nesprávne. Nasledujúce úlohy sú vypracované k textu podľa jednotlivých procesov čítania s porozumením.

Väčšina učebníc neobsahuje dostatok úloh, ktoré sa zameriavajú na jednotlivé procesy čítania s porozumením. Preto by bolo vhodné, aby ich učitelia sami vedeli zostavovať a využívať napríklad v rámci výkladu, na precvičenie a upevnenie učiva i jeho zopakovanie. Úlohy sa môžu stať súčasťou pracovného listu, na ktorom sa striedajú s inakšie zameranými typmi úloh – napríklad na rozvoj koncentrácie pozornosti, orientácie v priestore, tvorivosti a pod. Zefektívnením činnosti učiteľ získa priestor na prácu so slaboprosievajúcimi alebo naopak s nadanými žiakmi.

Podobne je to aj s učebnicou prírodovedy, ktorá pomáha zoznamovať žiakov so základnými pojmami, dokazuje všeobecné závery a uvádza vhodne vybrané príklady. Učiteľ musí poznať funkciu i možnosti učebnice, poznať jej prvky, vedieť ich didakticky správne upraviť a využiť.

Najdôležitejším prvkom pri práci s učebnicou je podrobná analýza vybraných úsekov textu a rozbor štruktúry učiva, rozlíšenie najdôležitejších, základných prvkov učiva od menej dôležitých. V prvej etape štúdia učebnice žiaci pozorne čítajú text a venujú pozornosť ilustráciám. V druhej analyzujú čítaný text, vyhľadávajú hlavné body, pojmy a súvislosti medzi nimi. V tretej opakujú poznatkovú sústavu učebnice tak, aby si ju osvojili.

Analýza textu

K tejto téme si pripravila krátky metodický materiál Mgr. Katarína Veverková.

Podľa Petra Gavoru (2008) medzi postupy, ktoré vedú žiakov k lepšiemu porozumeniu textu a následne k jeho zapamätaniu, patria tri fázy práce s textom: 1. pred jeho čítaním, 2. počas čítania, 3. po prečítaní.

1. sú to činnosti, ktoré bezprostredne predchádzajú čítaniu konkrétneho textu- vysvetlenie cieľa čítania, predvídanie a využitie životných skúseností žiakov. V praxi škôl medzi najviac zaradované patrí didaktická hra s využitím prvkov tvorivej dramatiky. Osvedčenou motiváciou sú hlavolamy, rébusy, anagramy, ktoré sú i napriek svojej obťažnosti medzi žiakmi veľmi obľúbené.

Patria sem aj otázky na predvídanie obsahu ako napríklad: O čom bude tento text? Aká bude téma? Čo sa dozvieme? Ako ste to zistili?

2. Počas čítania - môže to byť napr. spájanie, resp. doplnenie obrázkov s textom. Medzi

inovatívne metódy používané na 1. stupni sa radí interaktívny záznamový systém pre efektívne čítanie a myslenie. Schopnosť čítať s porozumením pomerne dobre odhalí zadanie prerozprávať, reprodukovať prečítaný text alebo vypracovať dané úlohy, ktoré z textu vyplývajú.

3. Pri práci s textom nemožno zabúdať na prácu s neznámymi slovami. Učiteľ môže žiadať vysvetlenie neznámych slov od žiakov alebo neznáme slová dá žiakom vyhľadať (práca s encyklopédiou, internetom alebo slovníkom). Žiakom poskytnite skúsenosť s iným druhom textu než je učebnica.

Vhodnou metódou na zisťovanie porozumenia textu je Cloze test. Text pozostáva z viet, ktoré majú vynechané každé n-té slovo, ak čitateľ slovo doplní, chápe širší kontext.

Uvedomé čítanie predstavuje kvalitatívne vyšší stupeň pri rozvoji čítania. Zároveň je to najťažší, najzodpovednejší úsek vyučovania vo všetkých vyučovacích predmetoch. Dotýka sa problému rozvíjania reči a tvorivého myslenia, preto je mimoriadne dôležité v procese čítania s porozumením využívať v čo najväčšej miere medzipredmetové vzťahy.

Výmena skúseností

- Mgr. Peter Cavar - Vo svojej práci so začlenenými žiakmi ako asistent učiteľa často pracujem s textami prírodovedného i vlastivedného zamerania, ktoré sú doplnené pôsobivými obrázkami. Takéto texty nachádzam nielen v detskom časopise Vrabček, ale aj v týždenných periodikách, ktorými sú Noviny do pohody, Eurotelevízia a s obľubou tiež pracujem i s textami v staršom vydaní Detskej encyklopédie. Vyberám si zaujímavé texty a ku každému si vopred pripravím niekoľko otázok, na ktoré by mi žiaci mohli vedieť zareagovať. Po sústredenom prečítaní textu jeho problematiku so žiakmi rozanalyzujem. Pri žiackych odpovediach dbám o to, aby sa žiaci vedeli vyjadrovať, pracovali na zlepšovaní svojho rečového prejavu, učili sa hovoriť celou vetou. Rôznymi obmenami tých istých otázok sa pýtam žiakov na to isté, aby si dokázali učivo lepšie zapamätať. Čítanie prírodovedných textov uplatňujem aj na vyučovacích hodinách pracovného vyučovania. Po prečítaní textu a rozhovore o jeho obsahu dávam žiakom námet výtvarne spracovať. Na jednej z posledných hodín som si so začlenenými žiakmi 5. ročníka prečítal zrozumiteľný text o najmenšom vtáčikovi na svete kolibríkovi. Na základe obrazovej predlohy žiaci kolibríka nakreslili a ku kresbe doplnili zaujímavú informáciu, ktorú si napísali pod náčrt. Takto na vyučovacích hodinách pracovného vyučovania vytváram postery na rôzne témy. Najlepšie postery so stvárnením Bojnického zámku som umiestnil i na novovytvorenú nástenku v technickej učebni.

- Mgr.A.Škôrnová - v predchádzajúcom školskom roku som využívala prácu s textom na hodinách vlastivedy u žiaka so zdravotným znevýhodneným – PL je uvedený v prílohe.

- Mgr.I.Katreniaková -vlastivedné a prírodovedné poznávanie u detí začína už v predškolskom veku. Okolie dieťaťa sa vyznačuje množstvom zaujímavých vecí, kde dieťa získava rôzne odpovede na kvantum otázok napr. ako sa počas roka mení dĺžka dňa a noci, ročné obdobia atď.

Na I. stupni ZŠ prírodoveda a vlastiveda znamená hlavne poznávanie, pozorovanie a hodnotenie javov v krajine, v ktorej žiak bezprostredne žije.

Práca s učebnicou vlastivedy v 4.ročníku využíva viacero stratégií – napr. diskusia, riadený rozhovor, didaktická hra, pojmové mapovanie alebo projektové vyučovanie.

Pri práci s výsekmi máp žiaci bádajú. Pomocou mierky sú tieto mapy niekoľkokrát zväčšené. Žiaci potom dokážu podrobne opísať danú oblasť a pomocou značiek určia, čo sa v danom regióne nachádza, napr. jaskyne, kaštiele, jazerá,....Súčasne pracujú s nástennou mapou SR.

Prírodoveda pre tretiakov je rozdelená do 4 tematických okruhov, ktoré sú farebne odlíšené. Učivo sa sprostredkuje formou bádateľských a výskumných aktivít a zážitku. Práca s textom vedie k tvorbe poznámok, podnecuje objavovanie a pátranie. Poskytuje priestor na systematické pozorovanie a sebahodnotenie žiaka, ktoré je spätnou väzbou pre neho samého ako aj pre učiteľa či rodiča.

Záver a odporúčania:

Mgr. M. Antalová ukončila zasadnutie pedagogického klubu poďakovaním sa členom PgK za ich aktívne zapojenie sa do priebehu zasadnutia.

Odporúčania pre členov klubu :

- ✓ naďalej venovať pozornosť rozvíjaniu čitateľskej gramotnosti žiakov nielen na hodinách slovenského jazyka a literatúry , ale aj v iných predmetoch
- ✓ využiť informácie zo zasadnutia klubu v práci s náučnými textami
- ✓ pripraviť si materiály pre ďalšie stretnutie členov PgK ČIG - správne rozvrhnutie času pri práci so žiakmi popoludní

13. Vypracoval (meno, priezvisko)	Mgr. Miroslava Antalová, koordinátor PgK ČIG
14. Dátum	24.05. 2021
15. Podpis	
16. Schválil (meno, priezvisko)	Mgr. Ľubica Henčová
17. Dátum	25.05. 2021
18. Podpis	

Príloha č.1 : Lovci mamutov (pracovný list)

Lovci mamutov

1. Doplň vety (pomôž si učebnicou).

Aby ľudia získali viac, väčšiena výrobu zbraní a nástrojov, väčšie kusy kože na, snažili sa uloviť veľké zvieratá -

Mamuty boli oveľaako ľudia. Preto si museli lov na mamuty dobre premyslieť. Vyhĺbili obrovskú, pokryli ju veľkými a Potom sa snažili mamuta zahnať do jamy. Keď mamut spadol do jamy,ho.

Pri práci s kamennými nástrojmi ľudia spoznali Naučili sa založiť si oheň trením alebo kresaním.

Dorozumievali sa aTo bol začiatok ľudskej reči. Lovci mamutov si pri vode budovali Bývali v

Tlupa sa menila na Rod tvorilo niekoľko príbuzných Všetci spoločne a o všetko sa

2. Napíš, čo všetko mohli ľudia z mamutov využiť pre svoj život?

.....
.....
.....

3. Na aké zviera sa podobal mamut?

.....
.....

